

DET FACKLIGA SVEKET

ANALYS AV REGERINGENS
ANTISTREJKLAG

Text: Kurt Junesjö

**NÄTVERKET
FÖRSVARA
STREJKRÄTTEN**

Stockholm

INNEHÅLL

VEM KAN MAN LITA PÅ?	3
”Ryktesspridning och vantolkningar”	3
Arbetsdomstolen som ryktesspridare	3
ARBETSGIVAREN SOM BRÄNDE SIG PÅ PAPPERS	4
Bakgrund Figeholmsmetoden.....	4
Gula fack inte huvudproblemet.....	4
LO:s gränsdragningsbeslut kräver stridsåtgärder	4
ABB gav upp pga. blockaden	5
Figeholm visar att LO-skriften bluffar	5
MINSKAD STREJKRÄTT ÖKAR FACKETS STYRKA?	6
Bluffen om facket som kartell.....	6
Största försämringen sedan 1928!	6
Staten har alltid sökt inskränka strejkrätten.....	7
LITE HISTORIA	7
STREJKRÄTTEN BORT VID RÄTTSTVIST	8
Stridsåtgärd för rättstvist förbjuds	8
Uppsagd arbetare kompenseras genom strejk	8
Förbudet visar på okunskap.....	8
Oförutsedda konsekvenser	8
STREJK INSKRÄNKS VID KONKURRERANDE KOLLEKTIVAVTAL	9
1. Beslut i behörig ordning	9
2. Endast strejk för kollektivavtal	9
3. Facket ska ha förhandlat om kraven	10
4. Får inte tränga undan kollektivavtalet	10
Det är resultatet som räknas!	10
Antistrejklag ger avtalsdumpning.....	11
HAMNKONFLIKTEN INTE ORSAKEN	11
Glöm inte Figeholm!	11
Ge inte upp!	12

Det fackliga sveket – analys av regeringens antistrejklag

© Kurt Junesjö

Omslagsbild: Robert Nyberg

Det är självfallet tillåtet att kopiera broschyren, men den får inte användas i kommersiella syften.

VEM KAN MAN LITA PÅ?

Varför lägger ett arbetarparti tillsammans med facken förslag som allvarligt begränsar fackens egentligen enda skarpa vapen – strejkrätten?

Dagen efter arbetarnas stora helgdag, den andra maj 2019, lade den Socialdemokratiska regeringen i samråd med samtliga fackliga huvudorganisationer, LO, SACO, TCO och fackförbundet Unionen, en proposition¹ (ungefär lagförslag) med de allvarligaste begränsningarna av fackets viktigaste vapen strejkrätten, sedan dagens arbetsrättslagstiftning tillkom, 1928.

I denna lilla skrift ska jag försöka förklara vad anti-strejklagen kommer att få för konsekvenser. Varför anti-strejklagen tillkommit kan endast vara föremål för spekulationer. Den uppgivna orsaken, det lilla Hamnarbetareförbundets småkonflikter, kan knappast motivera detta svek mot arbetarrörelsens mål.

”RYKTESSPRIDNING OCH VANTOLKNINGAR”

Men vem kan man lita på? LO som i en broschyr² förklarar att inskränkningarna i strejkrätten egentligen stärker facken eller kritikerna som säger att anti-strejklagen är en försämring av fackens position och dessutom öppnar för lönedumpning?

I LO-skriften ger författaren exempel på det man kallar ryktesspridning och vantolkningar. Ryktesspridarna påstår enligt LO-broschyren att anti-strejklagen:

- Förhindrar politiska strejker
- Öppnar upp för utländska kollektivavtal
- Skapar förutsättningar för Gula fack = arbetsgivarstyrda fackföreningar

ARBETSDOMSTOLEN SOM RYKTESSPRIDARE

Ryktet om att anti-strejklagen inskränker rätten till politiska strejker har självaste Arbetsdomstolen som upphovsman. I sitt remissvar till fackens hafsiga lagstiftningsförslag säger AD att utformningen av förbudet mot konkurrerande kollektivavtal kan tolkas som att politiska strejker förbjuds.

Det är inte många som anklagar AD för ryktesspridning. I Sverige har vi ju yttrandefrihet och vill LO påstå att AD sprider rykten, så är det väl ok, men det stärker ju inte direkt trovärdigheten i LO-broschyren *Tillsammans*.

Utländska kollektivavtal och Gula fack kommer du inte att finna en enda rad om som hot pga. anti-strejklagen i denna skrift. För dessa är inte det verkliga hotet.

Hotet är i stället den lönedumpning som arbetsgivare lätt kan anordna när anti-strejklagen blir lag. Detta

kan inte förhindras av det som skriftförfattaren kallar fackens kartellsamarbete, eftersom facken genom anti-strejklagen förlorar sitt verksamma verktyg, strejken.

Jag har varit arg när jag författat denna skrift, eftersom jag ser anti-strejklagen som ett så stort svek mot den fackliga rörelsens grundläggande värderingar. Du kommer därför finna värderande ord, som du kanske inte tycker passar i denna typ av juridiska texter. Men jag har inte kunnat hålla mig!

Den här skriften innehåller många fotnoter med hänvisning till domar från AD och noter från andra rättskällor. Det är inte så vanligt i en enkel informationsskrift. Anledningen är att du själv ska kunna kolla de fakta som redovisas. Detta eftersom LO påstår att det är ryktesspridning och vantolkning vi som är kritiska, håller på med.

De flesta dokumenten kan du finna på Regeringens hemsida, genom att skriva in dokumentets namn i sökrutan.³ Arbetsdomstolens domar finner du på dess hemsida⁴.

” Hotet är i stället den lönedumpning som arbetsgivare lätt kan anordna när anti-strejklagen blir lag.

1. Prop. 2018/19:105 Utökad fredsplikt på arbetsplatser där det finns kollektivavtal och vid rättstvister

2. *Tillsammans – om facklig samverkan och lagändringarna i strejkrätten*; en skrift från LO som ligger på nätet. Sök på boksiteln, så får du upp den.

3. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/>

4. <http://www.arbetsdomstolen.se/pages/page.asp?lngID=4&lngLangID=1>

ARBETSGIVAREN SOM BRÄNDE SIG PÅ PAPPERS⁵

BAKGRUND FIGEHOLMSMETODEN

Figeholmsmålet i Arbetsdomstolen (AD)⁶ är välkänt bland arbetsrättsjurister som en dom som öppnade en metod för att förhindra lönedumpning. Metoden har använts av många fackföreningar för att förhindra lönedumpning. Domen är därför hatad av arbetsgivar-sidan, framför allt av Arbetsgivarorganisationen Teknikarbetstgivarna. De har ända sedan Figeholmsmetoden möjliggjordes genom domen 2005, jobbat stenhårt för att ta bort detta fackets verktyg för att förhindra lönedumpning. Genom regeringens antistrejkkförslag har de lyckats.

I Figeholm slog Pappersindustriarbetareförbundet tillbaka ett försök till avtalsshopping. Avtalsshopping är när en arbetsgivare försöker dumpa lönen genom avtal med ett annat fack med billigare avtal, alltså sämre anställningsförmåner.

Figeholms bruk är ett pappersbruk i Oskarshamns kommun där shoppingen ägde rum.⁷ ABB tillverkar transformatorer och annan elektrisk utrustning. I Figeholm gjorde man isolerande underlag av pappersmassa som användes vid monteringen av transformatorerna. Därför köpte ABB bruket.

Men det var ett problem. Ett pappersbruk måste drivas kontinuerligt, dvs. med skiftarbete dygnet runt. Pappers hade bra avtal för ersättningar vid skiftarbete. IF Metalls Teknikavtal hade mycket sämre ersättningar vid skift. Så om ABB kunde byta till det billigare avtalet, skulle man tjäna stora pengar på lönedumpning.

Vad gjorde då ABB? Jo, man köpte inte själva den juridiska personen, alltså företaget Figeholm, utan bara inkråmet, dvs. maskiner, fastigheter och utrustning. Därigenom blev bruket en del av ABB:s juridiska person. Eftersom Figeholm nu var en del av ABB gällde deras arbetaravtal med IF Metall, trots att Figeholm hade haft Pappers avtal sedan 1933.

Enligt LO:s organisationsplan hade Pappers avtalsrätten. Tror ni ABB brydde sig? Icke sa Nicke. De menade att arbetsgivaren hade rätt att välja avtal, och självfallet då det billigaste. LO-styrelsens beslut hade ingen rättslig eller moralisk kraft mot dem.

Pappers gick då till domstol och menade att Figeholm var ett pappersbruk och då skulle Pappers avtal gälla, inte IF Metall:s som var ett vanligt industriavtal. Men

domen blev att enligt svensk arbetsrätt var även Teknikavtalet tillämpligt.⁸ Simsalabim så hade ABB dumpat skiftersättningen genom ett billigare avtal = avtalsshopping.

GULA FACK INTE HUVUDPROBLEMET

Figeholmsexemplet och ytterligare ett antal liknande fall visar att avtalsshopping i Sverige framförallt sker genom att arbetsgivaren använder etablerade kollektivavtal med fack som IF Metall, SEKO och Unionen, inte genom s.k. Gula fack. Anledningen till att jag väljer just dessa tre fack är att det i AD finns tre domar som gäller avtalsshopping med just dessa fack, där attackerna slogs tillbaka med samma metod som användes i Figeholm, alltså stridsåtgärder.⁹

Men det finns fler exempel där etablerade LO-förbunds- eller tjänstemannaavtal har använts för lönedumpning, där tvisterna inte gått till AD, eftersom hotet om stridsåtgärder enligt Figeholmsmodellen varit tillräckligt för att stoppa försöken till avtalsshopping.

LO:S GRÄNSDRAGNINGSBESLUT KRÄVER STRIDSÅTGÄRDER

Pappers gav sig alltså inte. De begärde att få teckna ett avtal som vilade på Teknikavtalet och alltså inte undanträngde detta, men med mycket bättre villkor där Teknikavtalet hade minimilöner eller inte hade någon reglering alls. Bl.a. begärde Pappers ekonomiskt understöd till det lokala facket med 2% av lönesumman. Kraven var fullt lagliga men naturligtvis för beska för att arbetsgivaren skulle kunna svälja dem.

ABB vägrade avtal. Pappers varslade om stridsåtgärder. Flera fack, bl.a. Elektrikerna, Byggnads, Fastighets, Transport och Hotell och Restaurang ställde upp med kraftfulla sympatiåtgärder.

ABB vände sig till Arbetsdomstolen och sade att stridsåtgärderna var otillåtna, eftersom de avsåg att undantränga Teknikavtalet och att de därför stred mot Britanniadomen.¹⁰ AD avslog arbetsgivarens fredsplikts-

” **Antistrejkkförslaget förbjuder stridsåtgärder för att återinföra det konkurrerande avtalet, alltså Pappers avtal i detta fall, detta eftersom Pappers avtal inte överensstämmer med det redan gällande, alltså i det här fallet Teknikavtalets lydelse.**

5. Vill du läsa mer så har dåvarande avtalssekreteraren i Pappers, Lennart Olovsson, skrivit en bok om konflikten just med titeln *Arbetsgivaren som brände sig på Pappers*. Du kan beställa den från Pappersindustriarbetareförbundet eller på ett bibliotek.

6. AD 2005 nr 120

7

8. Skiljedom 2005-08-18 ABB ./ Pappersindustriarbetareförbundet. Skiljedomen finns i boken *Arbetsgivaren som brände sig på Pappers* sid 58 o ff, liksom domar, avtal varselskrifter protokoll etc.

9. AD 2005 nr 110, 2012 nr 13 och 2017 nr 32

10. AD 1989 nr 120 där AD förklarade att stridsåtgärder mot ett fartyget Britannia med slavlöner var förbjudna eftersom de syftade att undantränga det bekvämlighetsflaggade fartygets kollektivavtal

invändning¹¹ och menade att Pappers hade alla arbetare organiserade på arbetsplatsen, och att avtalet endast skulle gälla dem, därför var det inte undanträngning.

Vilka bestämmelser som skulle gälla på arbetsplatsen, IF Metalls eller Pappers, fick avgöras efter det avtalet hade träffats genom vanliga tolkningsprinciper.

Här är den viktiga skillnaden mot antistrejksförslaget. Antistrejksförslaget förbjuder stridsåtgärder för att återinföra det konkurrerande avtalet, alltså Pappers avtal i detta fall, detta eftersom Pappers avtal inte överensstämmer med det redan gällande, alltså i det här fallet Teknikavtalets lydelse.

Enligt dagens lagstiftning är i princip alla krav tillåtna vid stridsåtgärder under avtalslöst tillstånd, dvs. när avtalet har sagts upp och upphört att gälla, så länge kraven inte strider mot lag eller goda seder eller enligt bestämmelserna i Saltsjöbadsavtalet.¹² Det är denna frihet som antistrejksförslaget avskaffar, och därmed möjliggör lönedumpning.

Enligt AD:s beslut 2005 var stridsåtgärden alltså tillåten, men vilka bestämmelser som skulle gälla om det konkurrerande avtalet blev ett s.k. andraavtal, fick avgöras genom vanliga tolkningsprinciper.

AD:s beslut, som inte förbjöd stridsåtgärden, gav utrymme för stridsåtgärder, där arbetsgivaren kunde tvingas tillbaka till det avtal som enligt LO:s gränsdragningsregler skulle gälla för företaget. Jag skall längre fram redovisa hur antistrejksförslaget förhindrar detta rent lagtekniskt.

ABB GAV UPP PGA. BLOCKADEN

När fartyg med last destinerad till ABB började vända på Nordsjön, pga. Transports blockad av hamnarna, vek ABB sig, sade upp avtalet med IF Metall och träffade Pappers vanliga avtal. Segern var fullständig och Pappers avdelning i Figeholm fick t.o.m. ett avtal med ordentliga bidrag från arbetsgivaren utöver förtroendemannalagens till den fackliga verksamheten i det nya Pappersavtalet.

FIGEHOLM VISAR ATT LO-SKRIFTEN BLUFFAR

Varför berättar jag nu den här historien så utförligt? Ja av två skäl.

1. För det första visar den att dagens lagstiftning ger facket strejkrätt för att förhindra avtalsdumpning t.o.m. då det är ett annat LO-förbunds avtal som dumpar lönen. Det framgår tydligt av de tre domarna i AD¹³. LO påstår nu att den föreslagna antistrejklagen endast är en kodifiering av gällande rätt, eftersom Britanniaprincipen redan nu för-

bjuder undanträngning av ett befintligt avtal. Det är den största och mest lättgenomskådade bluffen i LO:s propagandaskrift *Tillsammans*.¹⁴ I samtliga de tre ovan angivna domarna, där facken genom stridsåtgärder förhindrade avtalsdumpning, gjorde arbetsgivaren invändningen att Britanniaprincipen förbjöd stridsåtgärden eftersom det var fråga om undanträngning av det befintliga kollektivavtalet. Invändningen underkändes i alla tre fallen av AD. LO-förbunden fixade därför tillbaka sina avtal med stöd av stridsåtgärder som nu förbjuds genom antistrejklagstiftningen. Domarna finns tillgängliga på AD:s hemsida. Det är bara att läsa och kolla vem som har rätt.

2. För det andra visar det att LO:s styrelse blir en papperstiger när det gäller att bestämma vilket fack som har avtalsrätten. ABB struntade helt i LO-styrelsens gränsdragningsbeslut. Om inte Pappers hade kunnat sätta makt bakom LO:s beslut genom stridsåtgärder, så skulle ABB:s val av avtal stått fast, oavsett vad LO:s styrelse beslutat om vilket förbund som hade avtalsrätten.

11. Fredspliktsinvändning innebär att arbetsgivaren säger att stridsåtgärden strider mot lag eller avtal och därför är förbjuden. Facket måste då avbryta stridsåtgärden för att låta Arbetsdomstolen pröva om arbetsgivarens invändning är korrekt. Det är en mycket ofta använd metod för att stoppa eller försena stridsåtgärder.

12. Ett avtal från 1938 mellan SAF och LO som bl.a. har regler om stridsåtgärder som kan skada tredje man, dvs. allmänheten

13. AD 2005 nr 110, 2012 nr 13 och 2017 nr 32

14. *Tillsammans – om facklig samverkan och lagändringarna i strejkrätten*, sid 17

MINSKAD STREJKRÄTT ÖKAR FACKETS STYRKA?

Men det finns ytterligare ett skäl till denna redovisning, nämligen påståendena i LO:s skrift att inskränkningarna i strejkrätten¹⁵ förstärker fackens styrka.

Den engelske författaren George Orwell skildrade i sin bok 1984 ett framtida samhälle där paroller som ”Krig är fred”, ”Frihet är slaveri”, ”Okunnighet är styrka” var rättesnören. LO använder nu samma taktik och ”förklarar” hur inskränkningar i fackets starkaste vapen, strejken, egentligen är en förstärkning av facket! När författaren med stor möda försöker förklara hur en försämring av fackets rätt att strejka i själva verket är en förstärkning av den fackliga styrkan måste han använda sig av ord som kartellbildning etc.

I skriften har författaren dessutom mage att stjäla titeln på den bok som skildrar hur Pappers med stridsåtgärder slog tillbaka arbetsgivarens försök till lönedumpning i Figeholm; Arbetsgivaren som brände sig på Pappers.¹⁶

LO-författaren gör ett misslyckat försök att visa att LO:s gränsdragningsprinciper håller även efter det antistrejklagstiftningen trätt i kraft. I LO:s skrift redogörs för händelserna i Figeholm med avslutningen: ”Efter många turer gav sig arbetsgivaren och anpassade sig till LO:s organisationsplan.”

Jag kan inte tänka mig en mer förljugen text. För efter vilka ”turer” gav sig arbetsgivaren? Jo just pga. de stridsåtgärder som den nya antistrejklagstiftningen förbjuder, dvs. stridsåtgärder för ett konkurrerande kollektivavtal som återtar de avtalshoppade anställningsförmånerna.

Efter den 1 augusti 2019 kan LO besluta om vilka organisationsplaner som helst, men arbetsgivaren kan liksom ABB säga: Vi har rätt att som arbetsgivare välja avtal. Och facken kan inte göra ett smack åt arbetsgivarens beslut.

2005 stämde inte arbetsgivarens påstående att hen hade rätt att välja avtal, men efter det antistrejklagstiftningen trätt i kraft, har arbetsgivaren fått rätt i sitt påstående, och det med fackets hjälp!

BLUFFEN OM FACKET SOM KARTELL

Författaren av LO-broschyren använder sig av jämförelsen med konkurrenslagstiftningen för att blanda bort korten när det gäller effekterna av antistrejklagstiftningen.

- Skriften påstår korrekt att facket förhindrar lönekonkurrens genom kartellbildning där facken delar upp avtalsområdena mellan sig, och därigenom förhindrar lönekonkurrens. Utan denna kartellbildning skulle det avtal som har de sämsta förmånerna, och

därigenom är billigast för arbetsgivaren vinna, med en nedförsbacke för anställningsförmånerna. Det är sant men helt irrelevant.

- För det första har Hamnarbetsareförbundet, som enligt skriften skulle utgöra hotet med lönekonkurrens, aldrig underbjudit Transports avtal, utan godtagit detta. Det visar det avtal som Hamnarbetsareförbundet slöt den 20 februari 2019 och som är exakt likalydande med Transports Stuveriavtal.
- För det andra var det ju inte Hamnarbetsareförbundet som bröt kartellen i Figeholm utan ABB, alltså arbetsgivaren och IF Metall. Det var de som åstadkom lönedumpningen genom att fixa Teknikavtalet som gällande avtal i stället för Pappersavtalet. Detta trots att Pappers avtal var det som genom gränsdragningsreglerna, enligt LO:s kartell skulle gälla. Enda sättet att bryta tillbaka till reglerna i LO:s kartellsamarbete var stridsåtgärder, som den nya antistrejklagstiftningen nu förbjuder.

Att ljuga med fina ord som kartell håller inte när verkligheten som finns redovisad i Arbetsdomstolens domar och i skriften *Arbetsgivaren som brände sig på Pappers*¹⁷ visar något helt annat.

Så var det med ”många turer” i broschyren *Tillsammans*. Sanningen är, att det är dessa ”turer”, som LO nu avskaffar genom att ta bort strejkrätten enligt den lagstiftning som gäller i dag vid konkurrerade kollektivavtal.

STÖRSTA FÖRSÄMRINGEN SEDAN 1928!

En utredning tillsatt av S-regeringen lade i juni 2018 fram ett förslag om allvarliga inskränkningar i strejkrätten vid konkurrerande kollektivavtal och vid lagtviser.¹⁸ Men strax innan utredningen publicerades i juni 2018 kom LO, TCO, SACO och Unionen överens med Svenskt Näringsliv om egna förslag till begränsningar i strejkrätten. Dessa skulle ersätta utredningsförslaget.

Regeringen tog naturligtvis emot fackens förslag med glädje. Att inskränka strejkrätten har alltid varit kontroversiellt. När facken nu själva ville försämrings sin egen ställning, kanske S inte skulle tappa lika många röster, som om man själva stod bakom antistrejklagen.

Facken påstår att deras förslag inte kommer att påverka den fackliga styrkan. Det är självklart inte sant, eftersom en begränsning av strejkrätten, fackets viktigaste vapen för att förbättra arbetstagarnas villkor, alltid försvagar fackets inflytande. Så även här. Det är direkta och allvarliga begränsningar i fackets makt.

Fackens och arbetsgivarens förslag översatte regeringen till en Proposition (ungefär lagförslag) som riksdagen

15. *Tillsammans – om facklig samverkan och lagändringarna i strejkrätten*, LO 2019

16. Författare dåvarande avtalssekreteraren i Pappers, Lennart Olovsson, *Arbetsgivaren som brände sig på Pappers*, Pappersindustriarbetareförbundet 2006.

17. *Arbetsgivaren som brände sig på Pappers*. Du kan beställa den från Pappersindustriarbetareförbundet eller på ett bibliotek.

18. Vissa fredspliktsfrågor, SOU 2018:40

den 18 juni gör till lag och som träder i kraft den 1 augusti 2019.

Lagändringen är den största försämringen i fackens maktställning mot arbetsgivaren sedan 1928, då föregångaren till Medbestämmandelagen, Kollektivavtalslagen infördes.

I broschyren *Tillsammans* påstår författaren att försämringarna i strejkrätten i själva verket är en förstärkning av fackens styrka.

Man behöver inte vara någon Einstein för att inse att försämringar i rätten att strejka aldrig kan vara en förbättring i fackens styrka. Lagstiftningen inskränker bara fackens rätt att vidta stridsåtgärder, den rör överhuvudtaget inte arbetsgivarens lockouträtt som fortfarande är obegränsad. Hur kan det då vara en förstärkning av arbetstagarnas styrka?

STATEN HAR ALLTID SÖKT INSKRÄNKA STREJKRÄTTEN

Strejken är ett mäktigt vapen som staten alltid sökt begränsa. Så den nya lagtexten ger inte hela svaret på hur begränsningarna kommer att slå. Erfarenheten visar att varje försämring i reglerna utnyttjas för ytterligare allvarliga oförutsebara försämringar, när domstolarna tolkar lagen. Arbetsdomstolen (AD) tolkar de arbetsrättsliga lagarna. Den har tidigare och kommer även nu att utnyttja förändringar i lagen till att ytterligare inskränka strejkrätten.

I slutet på 1960- och början av 1970-talet var det massiva s.k. vilda strejker i Sverige, bl.a. städstrejken, skogsarbetarstrejken och LKAB-konflikten. Strejkerna hade stort folkligt stöd med massiva penninginsamlingar. De flesta syndikalistiska fack saknade kollektivavtal och kunde därför ostraffat stödja de olovliga konflikterna vilket var förbjudet för LO-facken som var bundna av fredsplikt.

1976 fixade LO därför en ny paragraf i Medbestämmandelagen, 42 § som förbjöd alla fack att stödja olovliga konflikter.

Men Arbetsdomstolen utnyttjade 42 § MBL för att införa den allvarligaste begränsningen i fackens stridsrätt på senare tid, 1989, genom den s.k. Britanniadomen.¹⁹ Domen förhindrade bl.a. de svenska facken från att påtvinga s.k. bekvämlighetsflaggade fartyg rimliga löner genom stridsåtgärder för justa kollektivavtal.

Det är också den domen som LO-skriften påstår att antistrejklagstiftningen med förbud mot konkurrerande kollektivavtal endast är en kodifiering av. Som framgår av avsnittet om Figeholm ovan är inte heller detta sant.

Den föreslagna antistrejklagstiftningen är omfattande och svåröverblickbar, och kommer dessutom ge arbetsgivaren många nya, oförutsebara sätt att angripa strejkrätten.

LITE HISTORIA

Arbetsmarknadsminister Ylva Johansson gav den 23 februari 2017 Medlingsinstitutet i uppdrag att kartlägga konflikter på arbetsmarknaden i situationer där arbetsgivaren var bunden av kollektivavtal.

Det intressanta med rapporten från denna utredning är att samtliga de konflikter med avtalsshopping som gått till Arbetsdomstolen med LO-förbund som konflikterande part endast redovisas som exempel på situationer där facket vidtagit stridsåtgärder trots att det finns kollektivavtal. MI redovisar inte att anledningen till att LO-förbunden gick ut i lagenlig strejk var just att arbetsgivaren ville dumpa lönen genom att byta till kollektivavtal med ett fack med billigare avtal.

Under den 16-årsperiod som rapporten omfattade uppskattade MI antalet förlorade arbetsdagar till 4800 dvs. 300 dagar förlorade arbetsdagar per år genom arbetskonflikter pga. konkurrerande kollektivavtal.²⁰

Uppskattningsvis är det knappt 1 miljard arbetsdagar per år i Sverige. 300 arbetsdagar per år är en så liten andel av detta att det inte ens går att uttrycka i andelar av promille.

För detta gör man en av de största begränsningarna i arbetsrättens historia när det gäller strejkrätten. Förklara det den som kan!

Trots dessa uppgifter tillsatte alltså Ylva Johansson i juni 2017 en antistrejkutredning. Bakgrunden påstods vara att en av Sveriges minsta fackföreningar, Hamnarbetareförbundet, ansågs hota det multinationella transportföretaget Maersks ekonomiska intressen. Hotet var som framgår av Medlingsinstitutets rapport knappast överhängande. Som framgått tidigare i denna skrift körde facken och arbetsgivarna över den statliga utredningens rapport och lade ett eget sämre förslag ur arbetstagarnas utgångspunkt. Detta skall nu bli lag enligt en proposition.

”*Strejken är ett mäktigt vapen som staten alltid sökt begränsa. Så den nya lagtexten ger inte hela svaret på hur begränsningarna kommer att slå. Erfarenheten visar att varje försämring i reglerna utnyttjas för ytterligare allvarliga oförutsebara försämringar, när domstolarna tolkar lagen.*”

19. AD 1989 nr 120

20. Förekomsten av konflikter på arbetsmarknaden i situationer där arbetsgivaren är bunden av kollektivavtal en rapport från Medlingsinstitutet 2017

STREJKRÄTTEN BORT VID RÄTTSTVIST

STRIDSÅTGÄRD FÖR RÄTTSTVIST FÖRBJUDS

Rättstvist är en tvist som en domstol kan lösa, t.ex. en tvist om en uppsägning är sakligt grundad eller ej. Rätten att vidta stridsåtgärder under avtalslöst tillstånd för att lösa en rättstvist förbjuds genom antistrejklagen. I broschyren *Tillsammans* påstår LO att inget LO-fack påverkat arbetsgivare genom stridsåtgärder i en lagtvist sedan 1930-talet.²¹

Det är för det första inte sant.

UPPSAGD ARBETARE KOMPENSERAS GENOM STREJK

Företaget Relectric Service AB på Kammakargatan i Stockholm tvingade 1982 en medlem i Elektrikerförbundet att sluta sedan facket krävt kollektivavtal. För att avsluta stridsåtgärden för kollektivavtal krävde Elektrikerna överenskommelse även i anställningstvis-ten. Slutöverenskommelsen innehöll därför ett allmänt skadestånd till arbetstagaren på 50 000 kr.

Företaget vägrade betala och hävdade i AD att Elektrikerna genom att utnyttja strejkvapnet tvingat företaget till en oskäligen uppgörelse. AD underkände invändningen och Relectric fick i stället betala både det allmänna skadeståndet till medlemmen och skadestånd för brott mot överenskommelsen.²² Det finns fler exempel och alla har självfallet inte gått till domstol.

FÖRBUDET VISAR PÅ OKUNSKAP

Enligt dagens lagstiftning är i princip alla krav tillåtna vid stridsåtgärder under avtalslöst tillstånd, dvs. när avtalet har sagts upp och upphört att gälla, så länge kraven inte strider mot lag eller goda seder eller enligt bestämmelserna i Saltsjöbadsavtalet. Därför kan facket utnyttja stridsåtgärder för att lösa även en rättstvist, så länge det är avtalslöst tillstånd.²³

Men påståendet i LO-skriften *Tillsammans* att denna typ av krav avseende lagtvister inte framställts sedan 1930-talet tyder dessutom på en stor okunskap om hur avtalsförhandlingar kan gå till.

Ofta löses i samband med en kollektivavtalsförhandling även lagtvister som varit surdegar under avtalets löptid. Har då facket varslat om stridsåtgärder i avtalsförhandlingarna blir i framtiden sådana krav lagstridiga.

Dessutom kräver facket inte sällan i samband med avtalsuppgörelser efter stridsåtgärder att lagtvister som uppstått under strejken, t.ex. felaktiga varsel eller otillåtna stridsåtgärder ska förlikas.

Också sådana krav på smidiga lösningar vid avtals-

förhandlingars avslut skulle bli lagstridiga om facket framställde dem innan stridsåtgärder eller varslat om stridsåtgärder avblåsts.

Förutom okunskap om den praktiska verkligheten tyder det ensidiga avståendet från rätten att vidta stridsåtgärder vid lagtvister på en klåfingrighet och en ovarsamhet när det gäller att behålla facket styrka.

Det enda påvisbara problemet vid stridsåtgärder för lagtvister har varit Syndikalistiska fackföreningars (SAC) krav i lagtvister, ofta i anställningsskyddsfall understödda av stridsåtgärder. SAC har 3 000 medlemmar medan LO, TCO, SACO nästan har 3 miljoner medlemmar. Att för åtgärder av mindre än en promille av den organiserade arbetskraften i Sverige göra stora ingrepp i fackens rättigheter är därför helt oproportionerligt. Den nu i propositionen av facken godkända försämringen av strejkrätten har länge stått på Svenskt Näringslivs önskelista över inskränkningar i strejkrätten. Man frågar sig oroligt vad som har hänt med fackliga organisationer i Sverige när de utan någon som helst motprestation t.ex. i form av minskad lockouträtt för arbetsgivaren, ger bort ett gott fackligt verktyg?

OFÖRUTSEDDA KONSEKVENSER

Lagändringar när det gäller strejkrätten kan dessutom få helt oväntade och obehagliga konsekvenser. Två exempel:

1. FREDPLIKTSINVÄNDNING HINDER FÖR STRIDSÅTGÄRDER

Om arbetsgivaren i en avtalsförhandling påstår att ett krav gäller en rättstvist, blir hela den varslade stridsåtgärden otillåten tills dess denna fråga prövats av domstol.

Det ger stora möjligheter till att försena eller till och med att hindra stridsåtgärder genom fredspliktsinvändningar för arbetsgivaren. Det blir ytterligare ett verkligt verktyg för arbetsgivaren för att skjuta på varslade stridsåtgärder.

Andra situationer som stridsåtgärdsförbudet mot krav i rättstvister träffar är t.ex. att ett fack vägrar att avsluta en stridsåtgärd om inte arbetsgivaren återanställer arbetare som avskedats under en konflikt, t.ex. fackliga förtroendemän. Sådana avskedanden var vanliga i tidigare arbetskonflikter i Sverige och förekommer ofta utomlands. Inget säger att inte att sådana situationer inte kan återkomma i framtiden.

” Rättstvist är en tvist som en domstol kan lösa, t.ex. en tvist om en uppsägning är sakligt grundad eller ej. Rätten att vidta stridsåtgärder under avtalslöst tillstånd för att lösa en rättstvist förbjuds genom antistrejklagen

21. *Tillsammans* – om facklig samverkan och lagändringarna i strejkrätten sid 17.

22. AD 1983 nr 141

23. Ett avtal från 1938 mellan SAF och LO som bl.a. har regler om stridsåtgärder som kan skada tredje man, dvs. allmänheten

2. SAMHÄLLSFARLIGA KONFLIKTER SOM STREJKBLOCKERARE

En sådan inskränkning av strejkrätten kan dessutom innebära att bestämmelser som i dag är helt verkningslösa får ny och oförutsedd effekt.

I Saltsjöbadsavtalet från 1938 finns en skiljeklausul enligt vilken en tvist som gäller arbetsgivarens påstående att stridsåtgärden är samhällsfarlig ska avgöras av en skiljenämnd. Facken och arbetsgivaren har lika många röster i skiljenämnden. Därför är bestämmelsen i dag verkningslös och den används inte längre.

Men antistrejklagstiftningen kan göra den till ett verkningfullt medel för att skjuta på stridsåtgärder i avvakten på att skiljenämnden tar ställning, vilket kan ta ganska lång tid.

STREJK INSKRÄNKTS VID KONKURRERANDE KOLLEKTIVAVTAL

Det stora ingreppet i strejkrätten är emellertid ett förbud mot konkurrerande kollektivavtal, dvs. att ett fack kräver avtal när arbetsgivaren redan är bunden av ett avtal för den aktuella personalen.

Från detta förbud finns fyra undantag

- Stridsåtgärden ska ha beslutats i behörig ordning
- Stridsåtgärden ska syfta till att uppnå kollektivavtalsbundenhet.
- Stridsåtgärden ska föregås av förhandlingar om de krav som ställs.
- Facket får inte ställa krav som undantränger det befintliga kollektivavtalet.

1. BESLUT I BEHÖRIG ORDNING

Det första undantaget bestämmer att fack som inte är bundna av kollektivavtal ska fatta beslut om stridsåtgärd enligt sina stadgar för att vidta stridsåtgärd för konkurrerande kollektivavtal.

Det är en begränsning av rätten att vidta stridsåtgärd, som överensstämmer med den som gäller för kollektivavtalsbundna parter. Det är bara att notera ytterligare en begränsning av konflikträtten, fackets starkaste vapen, utan någon som helst motprestation från arbetsgivarens sida.

2. ENDAST STREJK FÖR KOLLEKTIVAVTAL

Kraven 2 till 4 nedan öppnar för oändliga möjligheter till fredspliktsinvändningar, dvs. att arbetsgivaren säger att en varslad stridsåtgärd är olaglig. Facket måste då gå till domstol för att pröva frågan vilket är ett effektivt sätt att försena stridsåtgärden eller till och med få den förbjuden.

Det andra undantaget kan användas för att främja avtalsdumpning. Det framgår klart när man läser propositionens motivering till denna bestämmelse:

Enligt regeringens uppfattning bör domstolen göra en helhetsbedömning av olika omständigheter för att fastställa om syftet med en stridsåtgärd är att uppnå kollektivavtalsbundenhet. Omständigheter som bör kunna anses tala för att syftet är att uppnå kollektivavtalsbundenhet är t.ex. att parterna brukar vara bundna av kollektivavtal i förhållande till varandra. Omständigheter som talar emot att ett sådant syfte finns bör kunna vara att arbetstagarorganisationen inte har lyckats konkretisera sina krav i avtalsförhandlingarna eller att kraven är uppenbart orimliga.²⁴ (Min understrykning!)

24. Regeringens proposition 2018/19:105 Utökad fredsplikt på arbetsplatser där det finns kollektivavtal och vid rättstvister sid 24

De krav Pappers framförde i avtalsförhandlingarna i Figeholm ansåg arbetsgivaren vara så orimliga att ABB inte ansåg sig kunna acceptera dem. ABB bestämde sig istället för att teckna Pappers avtal.

AD prövade på arbetsgivarens begäran om inte kraven kunde anses vara sådana att det skulle anses som undanträngning av avtal enligt Britanniaprincipen. AD ansåg inte att Pappers krav syftade till att undantränga IF Metalls avtal, utan endast komplettera detta. Hade Pappers inte kunnat ställa dessa krav hade de aldrig lyckat med sitt mål att återfå det avtalshoppade Pappersavtalet.

Det beror på att AD idag enligt fällande lagstiftning inte gör någon prövning av om krav vid stridsåtgärder är rimliga eller ej. Uttalandet i propositionen ovan visar att denna väg nu sannolikt också stängs eftersom domstolen nu även skall granska rimligheten i kraven. Det är nog ingen tvekan om att de krav som Pappers framförde i Figeholm på denna grund skulle underkännas av AD om de hade prövats mot den föreslagna lagstiftningen. Och utan sådana krav hade ABB inte gått med på att sätta IF Metallavtalet åt sidan.

Redan här finns alltså en effektiv spärr, som tar bort ett av verktygen för att förhindra avtalshopping.

Begränsningarna inskränker dessutom konflikträtten när det gäller att påverka arbetsgivaren under avtalslöst tillstånd i andra frågor som inte har direkt med kollektivavtalet att göra, t.ex. arbetsmiljöfrågor.

3. FACKET SKA HA FÖRHANDLAT OM KRAVEN

Undantaget att facket ska ha förhandlat om kraven stänger effektivt rätten att framföra förslaget att Pappersavtalet skall ersätta IF Metallavtalet i Figeholm, eftersom om Pappers framfört detta krav i den inledande förhandlingen, är det automatiskt förbjudet, eftersom det innebär ett undanträngande av IF Metallavtalet enligt punkt 4 nedan. Det är en helt effektiv begränsning av stridsrätten när det gäller att återfå rätten till ett kapat avtal.

4. FÅR INTE TRÄNGA UNDAN KOLLEKTIVAVTALET

Enligt det fjärde undantaget bör enligt regeringens uppfattning domstolen göra en helhetsbedömning av olika omständigheter för att fastställa om syftet med en stridsåtgärd är att uppnå kollektivavtalsbundenhet. Så här sägs det enligt propositionen²⁵

Enligt regeringens mening bör det emellertid inte råda någon tvekan om att stridsåtgärdsrätten inte får användas för att angripa det befintliga kollektivavtalsförhållandet. Därför bör det finnas ett särskilt villkor som förbjuder krav på undanträngning. Villkoret bör ge uttryck för samma rättsliga princip som Arbetsdomstolen har härlett ur med-

bestämmandelagen i Britanniadomen och senare praxis. Denna princip utgår från synsättet att stridsåtgärdsrätten inte ska kunna användas för att tvinga en arbetsgivare att bryta mot ett kollektivavtal som denne är bunden av. Att det kollektivavtal som arbetstagarorganisationen begär enligt de rättsprinciper som gäller vid konkurrens mellan olika kollektivavtal inte kommer att tillämpas ändrar inte på bedömningen att stridsåtgärden är otillbörlig och därför bör vara otillåten.

Om en arbetsgivare ersätter ett dyrare avtal med ett billigare, så är det ju ganska självklart att det shoppade facket vill ha tillbaka sitt för medlemmarna förmånligare avtal. Men förbuden 2, 3 och 4 har ett sådant inbördes samband att detta stoppas effektivt av förslaget till antistrejklagstiftning.

Detta blir särskilt tydligt i samband med det fjärde undantaget, eftersom det är helt omöjligt att med utformningen av antistrejklagförslaget framföra kravet på att det avtalsdumpande avtalet skall ersättas med Pappersavtalet i vårt Figeholmsexempel:

- Stridsåtgärden ska syfta till kollektivavtal,
- facket ska förhandla om kraven och
- får inte framföra krav man inte har förhandlat om,
- undanträngning av det nya kollektivavtalet är förbjudet, och därför kan facket inte framföra sådana krav i förhandlingen.

I och med att facket inte får framföra kravet i förhandlingen är det förbjudet på två grunder, det är inte förhandlat och det undantränger. Simsalabim, så fixade lagkonstruktörerna att avtalshoppingen blev permanent, oberoende av LO:s gränsdragningsprinciper.

Om man vid avtalshopping inte genom stridsåtgärder kan ersätta det shoppande avtalet är resultatet självklart. Avtalshoppingen är i hamn. Arbetsgivarna visade i de tre redovisade fallen i AD ovan ingen som helst vilja att följa LO:s gränsdragningsbeslut. Och om de inte gjorde det när facket kunde sätta makt bakom kraven genom stridsåtgärder, varför skulle de då göra det när denna makt berövats facket genom antistrejklagstiftningen!

DET ÄR RESULTATET SOM RÄKNAS!

Det viktiga med punkterna 2,3 och 4 är att stridsåtgärden med antistrejklagen blir förbjuden. Gällande lagstiftning förbjuder inte stridsåtgärden, om facken inte är så korkade att de kräver undanträngning av det befintliga avtalet. Det har inget av facken gjort i de exempel som gått till AD eftersom de varit medvetna om att stridsåtgärden då skulle förbjudas. Trots detta fick de tillbaka sitt avtal.

Den stora skillnaden är att dagens lagstiftning klipper till efter det avtalet slutits, medan antistrejklagförslaget förbjuder handlandet under förhandlingen om ett nytt avtal.

25. Regeringens proposition 2018/19:105 Utökad fredsplikt på arbetsplatser där det finns kollektivavtal och vid rättstvister sid 32

Gällande lagstiftning säger alltså att om facket framför krav som strider mot förstavtalets lydelse, så är inte stridsåtgärden förbjuden. Stridsåtgärden får genomföras och innebörden av den avtalade bestämmelsen får tolkas efter det man slutit avtalet.

Och i alla fall som hittills varit i AD har i samtliga fall det shoppade avtalet återinförts och det har varit lagligt, eftersom det shoppade avtalet efter stridsåtgärden varit förstaavtal.

Och det är som framgår av Figeholmsmålet en rasan- de skillnad. I alla de tre mål som gäller avtalshopping mot ett LO-förbund i AD är det ingen som helst tvekan om att syftet med stridsåtgärden var att förhindra avtalshoppingen, alltså att det shoppade förbundet ville återfå sitt avtal enligt LO:s gränsdragningsbeslut.

Det shoppade facket ville alltså undantränga det shoppande avtalet, i AD målet AD 2005 nr 120 Pappersavtalet i stället för IF Metallavtalet, i AD-målet AD 2013 nr 13, Byggnadsavtalet i stället för SEKO-avtalet och i målet AD 2017 nr 32 Elektrikeravtalet i stället för avtalet med Unionen. Pappers, Byggnads och Elektrikerna lyckades också och de återfick sitt shoppade avtal.

Samtliga dessa stridsåtgärder var tillåtna, och det råder ingen som helst tvekan om att motsvarande stridsåtgärder med samma resultat skulle bli förbjudna med antistrejklagstiftningens bestämmelser. Det är alltså resultatet som är skillnaden, inte innehållet i Britanniapincipen, den kan vi vara överens om.

ANTISTREJKLAG GER AVTALSDUMPNING

Det finns ytterligare en märklig omständighet i antistrejklagförslaget. Det utredningsförslag som fackens förslag ersatte innehöll en effektiv spärr mot lönedumpning i de flesta fall. Utredningsförslaget sade att stridsåtgärd för ett konkurrerande kollektivavtal var tillåten enligt förslaget till en ny paragraf 42 b, punkt, 2, om:

arbetstagarorganisationen brukar förhandla om och träffa kollektivavtal om lön och andra anställningsvillkor med arbetsgivaren²⁶

Alltså just lönedumpningsfallet, där den organisation som tidigare tecknat avtal med arbetsgivaren medgavs rätten att vidta stridsåtgärder för att återta det.

Trots att detta är en väldigt enkel och tydlig spärr mot att arbetsgivare träffar avtal med ett fack som har billigare avtal än det shoppade förbundet, finns den inte med i propositionen. Det gör att fackens förslag är sämre än utredningens, trots att de som konstruerat det, påstår motsatsen.

HAMNKONFLIKTEN INTE ORSAKEN

Men hur kunde ett socialdemokratiskt ”arbetarparti” överhuvudtaget inskränka strejkrätten. Det är ju arbetarnas enda verk samma verktyg för att förbättra sina villkor.

I LO:s broschyr *Tillsammans* utmålas Hamnarbetareförbundet som den stora boven. Hamnarbetareförbundet har färre än 1 500 medlemmar, alltså mindre än en halv promille av antalet fackmedlemmar i Sverige. Hamn framtvängde genom varsel om stridsåtgärder ett kollektivavtal med arbetsgivaren. Kraven man ställde i avtalsförhandlingarna gällde endast ett med Transport likalydande avtal, ett andraavtal. Det innebär att det är alltid Transports och Stuvareförbundets tolkning av avtalet som gäller. Någon risk för lönedumpning, eller brott mot kartellsamarbetet som LO:s broschyrförfattare behagar kalla det, har inte förelegat, och föreligger absolut inte nu sedan Hamnarbetareförbundet tecknat ett med Transport likalydande avtal.

Det paradoxala är att den strejk som Hamn varslade om på förvåren 2019, skulle vara laglig även efter den 1 augusti 2019, om antistrejklagförslaget går igenom. Tala om att skjuta sig själv i foten! Detta insåg Byggnads, Fastighets och Pappers ordförande, och krävde att LO skulle begära att antistrejklagförslaget slopades efter det Hamn slutit avtal. Partipiskan ven, och de tvingas åter in i fållan. Samtliga organiserade fack i Sverige kräver nu aktivt försämring av den lagstiftning som skyddar deras rättigheter, utom det lilla Journalistförbundet!

Min spådom är att inte bara LO-facken, utan även övriga fack på den svenska arbetsmarknaden, snart kommer att ångra detta svek mot sina egna medlemmar.

GLÖM INTE FIGEHOLM!

Arbetsgivaren ABB fixade genom en listig bolagsomvandling det billigare IF Metalls Teknikavtal på bruket Figeholm trots att avtalsrätten enligt LO tillhörde Pappers.

Brydde sig ABB om LO-beslutet? Icke sa Nicke. ABB menade att det var de som bestämde avtalstillhörigheten.

Pappers och sympatiserande förbund tvingade genom stridsåtgärder arbetsgivaren att byta detta billigare konkurrerande avtal till Pappers avtal. Men det var först genom stridsåtgärder som ABB tvingades krypa till korset. ABB sade upp avtalet med IF Metall och slöt ett Pappersavtal.

Nu kommer själva klon. Just den strejkrätten som Pappers använde kommer inte finnas kvar efter den 1 augusti 2019, enligt regeringens strejklagförslaget.

Det hjälper inte att vända på orden – **Strejklagförbud är strejklagförbud och arbetsgivaren kommer aldrig mer att bränna sig på Pappers.**

GE INTE UPP!

Den opinionsbildning som skett lokalt mot antistrejkhörslaget, har växt till en stark rörelse. Det visar att facken fortfarande är demokratiska organisationer, som inte godvilligt accepterar diktat från ledningen, när de som i detta fall är så uppenbart antifackliga.

Det är därför viktigt att fortsätta denna demokratiska kamp, och lyfta dessa frågor när helst det ges tillfälle, genom frågor på fackliga möten, genom motioner och förslag till fackens beslutande organ etc.

Facklig kamp lönar sig!